

Арбаъин / Арбаъин / 18-ҳадис

عَنْ أَبِي ذَرِّ جُنْدُبِ بْنِ جُنَادَةَ وَأَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "اتَّقِ اللَّهَ حَيْثُمَا كُنْتَ، وَأَتَّبِعِ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمَحُّهَا، وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ".

(رواه الترمذي وقال: حديث حسن. وفي بعض النسخ: حسن صحيح).

Аллоҳ таолодан қўрқиниш ва ҳусни хулқ

Абу Зарр Жундуб ибн Жунода розияллоҳу анҳу ва Абу Абдурахмон Муоз ибн Жабал розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар:

“Қаерда бўлсанг ҳам, Аллоҳга тақво қил! Ёмонлик ортидан бир яхшилик қилгинки, уни ўчириб юборади. Одамлар билан чиройли хулқ ила муомалада бўлгин”.

(Имом Термизий ривоятлари).

Ҳадисдан олинган сабоқлар

1. Ҳадис тарихи

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Абу Зарр Ғифорий ва Муоз ибн Жабал розияллоҳу анҳумога насиҳат қилиб, юқоридаги сўзларни айтганлар. Мазкур воқеа бир қанча йўллар ва турлича муносабатлар билан зикр этилган.

1. Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Муоз ибн Жабал розияллоҳу анҳуни Яманга жўнатаётиб шундай деганлар:

- Эй Муоз! Аллоҳдан қўрқин! Одамларга гўзал хулқ билан муомалада бўлгин. Агар бирон ёмон иш қилиб қўйсанг, ортидан бирон яхшилик қилгин.

- Ё Расулуллоҳ! - деб сўрадим мен, - “Ла илаҳа иллаллоҳ” (дейиш) ҳам ҳасанотларданми?

- У энг улуғ ҳасанотлардан! - деб жавоб бердилар Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам. (Ибн Абдулбар ривоятлари).

2. Абу Зарр Ғифорий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга дедим:

- Ё Расулуллоҳ! Менга шундай бир амални ўргатингки, у мени жаннатга

яқинлаштириб, жаҳаннамдан узоқлаштиради.

- Агар бир ёмон иш қилиб қўйсанг, ортидан яхши амал қилиб қўйгин. Зеро, яхши амал ўн баробар мисли билан ёзилади.

- Ё Расулulloҳ! “Ла илаҳа иллаллоҳ” ҳам ҳасанотларданми?

- У энг яхши ҳасанотлардандир! (Аҳмад ривоятлари).

2. Инсон ер юзида мукаррам халифадир

Аллоҳ таоло инсонни яратди ва унга беҳисоб неъматлари билан фазлу карам кўрсатди. Одамлар орасидан Пайғамбарлар чиқариб, уларга ваҳий туширди. Аллоҳ Расуллари инсонларга қўйидагиларни уқтирдилар:

- Ҳеч қачон Аллоҳ таолога ширк келтирмасдан, ёлғиз Унинг Ўзига ибодат қилинг!

- Аллоҳ буюрган ишларни амалга оширингиз! У Зот қайтарган нарсаларга яқин йўламанг!

- Ҳамиша яхши амаллар қилишга интилингиз! Мункар ишлардан тийилинг!

- Ҳар бирингиз инсоният бахт-саодати йўлида ҳаракат қилинг!

- Ўзаро аҳил-иноқ яшанг! Бир-бирларингизга беминнат ёрдам қўлини чўзинг!

- Покиза табиат, ширин калом ва гўзал хулқ ила зийнатланинг!

Ана шунда шахс ҳам, жамият ҳам бахтли ҳаёт кечиради. Дунёю Охират яхшилигига эришади ва Одам алайҳиссаломнинг муқарраб (Аллоҳга яқин) фаришталардан хосланган хусусияти - инсоннинг ердаги халифалиги қарор топади. “Эсланг, Биз фаришталарга: Одамга сажда қилинг, дейишимиз билан улар саждага эгилдилар”. (Бақара сураси, 34-оят).

3. Боқий насиҳат

Икки улуғ саҳобийнинг бизга қилган туҳфаси нечоғлик гўзал ва қимматли! Улар ҳабиблари ва мураббийлари бўлмиш Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламдан хос насиҳат эшитдилар. Дунёю Охират саодатига бошловчи ушбу хайрли насиҳат кейинчалик бутун Ислом уммати учун мангу мавъиза ва йўлланма бўлиб қолди. Мазкур насиҳат Ҳақ таоло ҳуқуқларини ўз ичига олиб, бандалар ҳақларини ҳам ҳимоя этиб туради.

4. Тақво нажот йўлидир

Юқоридаги ҳадиси шарифда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам Аллоҳ таолодан тақво қилишга чақирадилар. Чунки у яхшилиқни ўзида жамловчи, ёмонликдан қайтарувчи хислатдир. Мўминлар айнан тақво сабабли Аллоҳ таоло нусрати ва мададига ҳақли бўладилар: “Албатта Аллоҳ тақводор бўлган ва чиройли амаллар қилувчи зотлар билан биргадир”. (Наҳл сураси, 128-оят).

Пок Парвардигор тақво эгаларига чиройли ризқ ва бало-офатлардан омонлик ваъда этган: “Ким Аллоҳдан қўрқса, У Зот унинг учун ташвишлардан чиқар йўлни пайдо қилур ва уни ўзи ўйламаган тарафдан ризқлантирур”. (Талоқ сураси, 2-3-оятлар).

Аллоҳ таоло Ўзининг тақволи бандаларини душманлар макр-ҳийлаларидан омон сақлайди: “Агар сабр ва тақво қилсангиз, уларнинг макрлари сизларга ҳеч қандай зарар қила олмайди”. (Оли Имрон сураси, 120-оят).

Аллоҳ Ўзидан қўрқадиган бандага албатта раҳм қилади: “Аллоҳ деди: Азобимни Ўзим хоҳлаган кимсага етказурман. Раҳматим-меҳрибонлигим эса ҳамма нарсадан кенгдир. Уни тақво қиладиган, закотни берадиган зотларга ва оятларимизга иймон келтирувчи бўлган кишиларга ёзурман”. (Аъроф сураси, 156-оят).

Аллоҳ таолодан тақво қилмоқ чин бандалиқдир. У Зот тақво сифати ила безанган қулларини мағфират этади: “У (Аллоҳ) тақво эгасидир (яъни бандалари Ундан тақво қилишлари-қўрқишлари лозимдир) ва (У тақво қилувчи бандалари учун) мағфират Эгасидир”. (Муддассир сураси, 56-оят).

Тақводор зотлар Охиратда олий мақомларга эришадилар: “Албатта тақводор зотлар жаннатларда ва дарёларда қодир Подшоҳ ҳузуридаги рози бўлинган ўринда бўлурлар”. (Қамар сураси, 54-55-оятлар).

Тақвонинг фазли ва унинг улкан самаралари хусусида яна бир қанча оят-ҳадисларни келтириб ўтиш мумкин. Инчунун, тақвонинг мўминлар йўли ва Набийлар хулқига айланиши одатий ҳолдир. “Ана ўша зотларгина Аллоҳ ҳидоят қилган кишилардир. Бас, ўшаларнинг йўлларигагина эргашинг”. (Анъом сураси, 90-оят).

Аллоҳ таоло бандаларининг аввалгиларини ҳам, охиргиларини ҳам тақвога буюради. Зеро ким тақвони лозим тутса, зафар қучади. Ундан юз ўгирган кимсалар эса ҳалокатга маҳкумдирлар! “Биз сизлардан илгари китоб берилган зотларга ҳам, сизларга ҳам Аллоҳдан қўрқинглар деб амр қилдик. Агар кофир бўлиб кетсангизлар, бас, осмонлардаги ва ердаги бор нарса Аллоҳникидир! Аллоҳ беҳожат ва мақтовга сазовор бўлган Зотдир!” (Нисо сураси, 131-оят).

5. Тақво моҳияти

Тақво Ислом олиб келган ақида, ибодат, муомала ва хулқ каби асосларни ўзида мужассам этган ва шу билан бирга айрим нарсаларни ман этувчи калимадир. “Юзларингизни машриқ ва мағриб томонларига бураверишингиз яхшилик эмас, балки Аллоҳга, Охират кунига, фаришталарга, китобларга, Пайғамбарларга иймон келтирган, ўзи яхши кўра туриб молини қариндош-уруғларига, етим-есирларга, мискин-бечораларга, йўловчи-мусофирларга, тиланчи-гадоларга ва қулларни озод қилиш йўлида берадиган, намозни тўқис адо этиб, закотни берадиган киши, аҳдлашганларида аҳдларига вафо қилувчилар ва хусусан оғир-енгил кунларда ва жангу жадал пайтида сабр-тоқат қилувчилар яхши кишилардир. Ана ўшалар чин иймонли инсонлардир, ана ўшалар асл тақводорлардир”. (Бақара сураси, 177-оят).

Демак, тақво дегани қуруқ даъво эмас экан. Уни Аллоҳ таоло йўлида мунтазам амал қилиш ва маъсиятларни қатъий суратда тарк этиш деб тушунмоғимиз лозим.

Салафи солиҳлар тақвони қуйидагича баён қилишган:

“Аллоҳга ҳамиша итоат этмоқ. Асло исён-маъсиятга яқинлашмаслик. Парвардигор зикри-ёди билан юрмоқ. Ҳаргиз уни унутмаслик. Мудом Аллоҳга шукр қилмоқ. Ҳеч вақт куфрони неъмат кўчасига кирмаслик”.

Солиҳ инсонлар тақвони чин маънода тушунганлар ва барча-барча ҳолатларида унга тўла-тўқис амал қилганлар. Зеро, улар Парвардигорнинг

қуйидаги нидосига ҳар доим лаббай деб жавоб беришарди:

“Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост қўрқиш билан қўрқинглар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингизда дунёдан ўтинглар”. (Оли Имрон сураси, 102-оят).

6. Комил тақво

Шубҳали нарсалардан йироқ юриш киши тақвосининг комиллигини билдиради.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар: “Шубҳали нарсалардан сақланган киши дини ва номусини сақлабди!”

(Бухорий ва Муслим ривоятлари).

Ҳаромга аралашиб қолишдан қўрқиб, ҳатто мубоҳ-мумкин нарсаларни ҳам тарк этмоқ юқоридаги ҳадис мазмунидан тушунилади.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар: “Банда зиёнли (ҳаром) нарсалардан қўрқиб, ҳеч бокиси йўқ (мубоҳ) нарсаларни ҳам тарк этмагунга қадар, тақводорлардан бўла олмайди”. (Термизий ва Ибн Можа ривоятлари).

Ҳасан Басрий айтадилар: “Тақво сифати тақводор зотларда давом этиб, ҳатто ҳалол нарсаларни ҳам тарк этишларига тўғри келган”.

7. Банда қандай қилиб тақводор бўлади?

Мусулмон фарзанди ҳақиқий тақводор зотлар сафига қўшилиши учун аввало динини яхши билмоғи лозим. Чунки у Исломни яхши билмай туриб, нималардан тақво қилиши кераклигини билолмайди. “Аллоҳдан бандалари орасидаги олим-билимдонларигина қўрқур!” (Фотир сураси, 28-оят).

Жоҳил-оми киши нима вожибу нима ҳаромлигини ажрата олмай қолади. Шу боис, илм олиш энг афзал ибодатлардан саналади.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар:

“Олимнинг обиддан устунлиги худди менинг энг қуйиларингизга нисбатан устунлигим кабидир”. (Термизий ривоятлари).

“Ким илм излаб йўл юрса, Аллоҳ таоло унга жаннат йўлини осон қилиб қўяди”. (Муслим ривоятлари).

“Аллоҳ таоло кимга яхшилиқни хоҳласа, уни динни тушунадиган қилиб қўяди”. (Бухорий ва Муслим ривоятлари).

8. Аллоҳга тавбалар этмоқ ва хайрли амаллар қилишга шошилмоқ тақводор мўминлар хулқидандир

Инсон баъзида унутиб ёки ғафлат босиб, гоҳо нафсининг сўзига юриб ёхуд шайтон васвасасига учиб, бирон гуноҳга қўл уриб қўяди. Бундай ҳолатда тақво эгалари гуноҳларини билган заҳоти Аллоҳ таолога тавба-тазарру қилишга ва У Зотдан истиғфор сўрашга ошиқадилар. Пок Парвардигор ўзининг тақводор бандаларини Қуръони каримда қуйидагича тавсифлайди:

“Улар қачон бирон-бир фаҳш ишни қилиб қўйсалар ёки ўзларига зулм қилсалар, дарҳол Аллоҳни эслаб, гуноҳларини мағфират қилишини сўрайдиган - ҳар қандай гуноҳни ёлғиз Аллоҳгина мағфират қилур - билган ҳолларида қилган гуноҳларида давом этмайдиган кишилардир”. (Оли Имрон сураси, 135-оят).

“Тақво қилувчи зотларни қачон шайтон томонидан бирон васваса ушласа,

Аллоҳни эслайдилар, бас, ўшанда улар ҳақни кўра бошлайдилар”. (Аъроф сураси, 201-оят).

Аллоҳ таолога тавбалар қилган тақводор мўмин гуноҳини ювиш учун дарҳол хайрли амаллар қилишга киришади. У Аллоҳнинг қуйидаги ваъдасига аниқ ишонади:

“Албатта ҳасанотлар ёмонликларни кетказди”. (Худ сураси, 114-оят).

У Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг: “Ёмонлик-маъсият ортидан яхши-савобли амал қилгин: уни ўчириб юборади!” деган сўзларига ижобат этади.

9. Тоат-ибодат нури маъсият зулматларини йўқ қилади.

Намоз, рўза, закот, ҳаж ва жидду-жаҳд каби солиҳ амалларни мунтазам қилиб бориш кишидан содир бўлган гуноҳларни ювиб кетади. Бу ҳақда жуда кўп ҳадислар ворид бўлган. Қуйида уларнинг баъзиларини келтириб ўтамиз: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар:

“Кимки иймон билан ва Аллоҳдан савоб умид этган ҳолда Рамазон рўзасини тутса, унинг ўтган барча гуноҳлари мағфират қилинади”.

(Бухорий, Муслим ривоятлари);

- Сизларга Аллоҳ таоло унинг сабабидан хатоларни ўчирадиган ва даражаларни кўтарадиган нарсани айтиб берайми?

- Ҳа, ё Расулуллоҳ! - дейишди саҳобалар.

- Қийин ҳолатларга қарамай, таҳоратни комил олмоқ, масжидларга кўп қадам қўймоқ ва намоздан сўнг кейинги намозни кутмоқ! (Муслим ривоятлари);

“Ким мана бу уйга ҳаж қилиб, бепарда сўзлардан ва гуноҳ амаллардан ўзини тийса, худди онадан янги туғилгандек гуноҳларидан фориғ бўлади”.

(Бухорий, Муслим ривоятлари).

Тоат-ибодатларнинг гуноҳларга каффорат бўлиши хусусида Қуръони каримда ҳам оятлар мавжуд.

10. Гуноҳи кабираларнинг каффорат этилиши учун тавба шартдир

Ҳасанотлар, яъни яхши амаллар кичкина гуноҳларга каффорат эканлиги уммат орасида билиттифоқ қарор топган ҳақиқат. Аммо қилувчисига Аллоҳ таоло аламли азоб ваъда этган гуноҳлар: ота-онага оқ бўлиш, одам ўлдириш, судхўрлик, ароқ ичиш каби гуноҳи кабиралар ўчирилиши учун албатта тавба-тазарру шартдир.

“Мен тавба қилган ҳамда иймон келтириб яхши амаллар қилган, сўнгра тўғри йўлга юрган кишиларни албатта мағфират қилгувчидирман”. (Тоҳо сураси, 82-оят).

Бандаларнинг ҳақ-ҳуқуқларига тааллуқли бўлмаган ўринларда шу нарсага умид қилинади. Бироқ бандалар ҳаққига тегишли саналган ўғрилик, талончилик ва бировни ўлдириш каби гуноҳларда гуноҳкор аввало мазлумлар ҳаққини адо этиши ёхуд уларнинг кечиб юборишларига эришиши шарт. Ана шундан кейингина тавбанинг қабул бўлишига умид қилиш, ҳаттоки ёмонликларнинг яхшиликларга айлантириб берилишига умид боғлаш мумкин. “Магар ким тавба қилса ва иймон келтириб яхши амаллар қилса, бас, Аллоҳ таоло ана ўшаларнинг гуноҳларини савобларга

айлантириб қўюр. Аллоҳ Мағфиратли, Меҳрибон бўлган Зотдир”. (Фурқон сураси, 70-оят).

Киши мазлумнинг ҳаққини адо этмаса ёки унинг кечиб юборилишига эриша олмай қолса, Қиёмат кунида қилмишига яраша жавоб олади.

Абу Саид Худрий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар:

“Мўминлар дўзахдан халос бўлишгач, жаннат билан дўзах оралиғидаги кўприкка қамаладилар. Улар шу ерда дунёда ўтказган зулмлари учун ўзаро ҳисоб-китоб қилиб оладилар. Сўнгра покланиб - ораста бўлган мўминларга жаннатга киришга изн берилади”. (Бухорий ривоятлари).

Аллоҳ таоло бандаларига фазлу марҳамат этди. Агар инсоннинг кичкина гуноҳлари бўлмаса, унинг солиҳ амаллари гуноҳи кабиралардан кичкина гуноҳлар миқдоридаги қисмини енгиллатади. На катта ва на кичкина гуноҳга қўл урмаган банда эса Аллоҳ таолодан зиёда ажру савоблар олади.

11. Ахлоқ-одоб инсоний тараққиёт асосидир

Юқоридаги ҳадиси шарифда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам бизга шахс ҳаётини ҳам, жамият ҳаётини ҳам бирдек ўнглайдиган омилларни бир-бир кўрсатиб ўтдилар. Яъни сиз одамлар билан чиройли муомалада бўлинг. Бировларнинг сизга қандай муносабатда бўлишини истасангиз, ўзингиз ҳам ўзгаларга шундай муомала қилинг. Ана шунда сиз - мусулмон фарзанди яхшиларнинг дўстига айланасиз. Сиз одамларни яхши кўрасиз, улар ҳам сизни яхши кўрадилар. Сиз одамларни иззат-икром қиласиз, улар ҳам сизга ҳурмату эътибор кўрсатадилар. Сиз одамларга яхшилик қиласиз, улар ҳам сизга яхшилик билан жавоб берадилар. Ана шунда жамиятдаги ҳар бир шахс ўз вазифасини қониқиш ва камоли садоқат билан адо этади. Ҳаёт ўз изига тушади, инсоний қадриятлар сақланиб қолади, ҳақиқий маданият бўй кўрсатади.

Ислом ахлоқ-одобнинг инсон ҳаётида нечоғлик муҳим ўрин эгаллашини тўғри эътироф этгани боис, унга кўп эътибор беради. Қуйида фикримиз далили сифатида ушбу мавзуга доир оят ва ҳадисларни келтириб ўтамиз:

“Кечиримли бўлинг, яхшиликка буюринг ва жоҳиллардан юз ўгиринг”. (Аъроф сураси, 199-оят);

“Ёмонликни энг гўзал сўз билан даф қилинг! Шунда баногоҳ, сиз билан ўрталарингизда адоват бўлган кимса қайноқ-қалин дўст каби бўлиб қолур”. (Фуссилат сураси, 34-оят);

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар:

- Сизларнинг Аллоҳга энг суюқлиларингиз ва Қиёмат кунида менга энг яқин бўладиганларингиз ҳақида хабар берайми?

- Ҳа! - деб жавоб беришди саҳобалар.

- Гўзал хулқлиларингиз! (Ибн Ҳиббон ривоятлари);

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар: “Энг иймони комил мўмин хулқи гўзал бўлган мўминдир!” (Термизий ва Абу Довуд ривоятлари);

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар: “Сизларнинг яхшиларингиз гўзал хулқлиларингиздир”. (Абу Довуд ва Аҳмад ривоятлари).

Гўзал хулқ хусусида яна бир қанча оят ва ҳадисларни санаб ўтиш мумкин. Биз келтирган далилларимизга қуйидаги саҳиҳ ривоятни хулоса сифатида

эслаб ўтмоқчимиз.

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам дедилар:

“Мен гўзал ахлоқларни камолига етказиш учунгина юборилдим!”.

(Ҳоким ва Байҳақий ривоятлари. Бухорий бу ҳадисни “Ал-адаб ал-муфрад”да ривоят қилганлар).

12. Ҳусни хулққа қандай эришилади?

Киши гўзал хулқларни аста-секин ўзлаштириб бориши мумкин. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам Муоз розияллоҳу анҳуга дедилар: “Одамларга нисбатан хуш хулқли бўлгин!”.

Бошқа бир лафзда эса: “Имкон қадар хулқингни гўзал қилгин!” дейилган.

Хўш, ҳусни хулққа қандай эришилади?

Аввало Пайғамбар соллalloҳу алайҳи васаллам хулқларидан ўрнак олиш орқали ҳусни хулқ юзага чиқади. “Сизлар учун Аллоҳнинг Пайғамбариди гўзал намуна бордир”. (Аҳзоб сураси, 21-оят).

Дарҳақиқат, Набий соллalloҳу алайҳи васаллам юксак хулқ эгаси бўлганлар. Аллоҳ таоло айтганидек: “Албатта сиз улуғ хулқ устидадирсиз!” (Қалам сураси, 4-оят).

Разил ва тубан кимсалардан йироқ юриб, ҳамиша тақводор, фозил ва гўзал хулқли яхши одамлар суҳбатида бўлиш ҳам киши хулқига ижобий таъсир кўрсатади.

“Сиз ўзингизни эртаю кеч Парвардигорларининг юзини-розилигини истаб, Унга илтижо қиладиган зотлар билан бирга тутинг! Ҳаёти дунё зийнатларини кўзлаб, улардан кўзларингиз четлаб ўтмасин! Ва Биз қалбини Бизни зикр қилишдан ғофил қилиб қўйган, ҳавойи нафсига эргашган ва қилар иши исрофгарчилик бўлган кимсаларга итоат этманг!” (Каҳф сураси, 28-оят).

13. Гўзал хулқлар

Қариндош-уруғлар билан яхши муомалада бўлиш, силаи раҳм, кечиримлик, бағрикенглик ва қўли очиқлик каби хислатлар мақтовли хулқлар таркибига киради.

Уқба ибн Омир Жуханий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам дедилар:

“Эй Уқба! Сенга дунёю Охират аҳлининг энг афзал ахлоқи хусусида хабар берайми? Сендан алоқасини узган одам билан алоқангни тикла. Сени маҳрум этган кимсага сен инъом эт. Сенга зулм ўтказгани афв эт”. (Ҳоким ривоятлари).

Имом Аҳмад ривоятларида: “Сени ҳақорат қилган кимсани кечириб юбор”, - дейилган.

Бировларга азият етказмаслик, одамлар ҳақида ёмон гумон қилмаслик, ҳалимлик, камтарлик, меҳрибонлик ва очиқ юзлилик ҳам ҳусни хулқ доирасидандир.

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам дедилар: “Биронта хайрли ишни ҳақир-арзимас санаманг. Ҳатто биродарингизга очиқ юз билан йўлиқишни ҳам!” (Муслим ривоятлари).

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам дедилар: “Банда ёмонликдан

тийилсин. Зеро, мана шу нарса унинг учун садақадир”. (Бухорий ва Муслим ривоятлари).

Одамлар билан чиройли муносабатда бўлиш ва гўзал хулқ-атвор комил иймонли, тақводор зотлар сифатидир.

Ёмонлар даврасига - модомики, улар яхшиликка бўйсунмас ва ёмонликдан қайтмас эканлар - асло яқин йўламанг. Чин тақво эгалари маъсият аҳлини ҳеч вақт дўст тутмаганлар.

Манба: hadis.islom.uz

HADIS.ISLOM.UZ
NUBUVVAT MARVARIDLARI